

EVLER

Cafer ÖZGÜL

Varsa Ev

*Varsa yoksa sokak
İnsan o yaşlarda
Gözü beni görmez
Gece gündüz dışarda.*

*Yok kıl kadar değerim,
Öyle olsun!
Ben beklerim
Kısa veya uzun.*

*Oğullar uzaklaşır, kızlar uzaklaşır
Bir zaman için benden,
Oluruna bırak, gençtir, derim,
Hevesini alsın sokaklardan*

*Bensiz olamazlar, dönerler
Çok denedim.
Ben büyüğüm, affederim
Ben evim.*

Behçet Necatigil'in *Evler* kitabına bugünden geriye doğru baktığımızda, sadece insan ve mekân ilişkilerini anlatan bir eserle değil, değişen toplumsal yapı ile birlikte toplumumuzda artık kaybolan bir mimari ve hayat tarzı ile de karşılaşırız. Hiçbir zaman adı konmasa da kitapta anlatılan İstanbul'un ahşap evlerden kurulu, hâlâ kanaatkârlığın ve tevekkülün ya-

şandığı, kıt kanaat geçinen insanların birbirine yaslanarak ayakta kaldığı semtleridir. Bugün artık bu semtlerle birlikte bu hayat tarzı da tarih olmuştur. Yaşanılan hoyrat değişim ile birlikte insanlar evlerden şairin tabiri ile ‘apartımanlar’a geçmiş, tevekkülle kabul edilen kanaatkâr hayat ise yerini bir öfke ve dünyadan daha fazla pay kapma yarışına bırakmıştır. Bu hâliyle *Evler*, hayatımızdan eksilip giden bir güzelliğe, ta 1953 yılında yakılan bir ağıta dönüşmüştür.

Ev, içinde doğup büyüdüğümüz, aynı zamanda aileyi temsil eden bir mekândır. Bir yandan bizim için dış dünyaya karşı bir sığınak, çocukluktan yetişkinliğe hazırlayan bir yuva diğer yandansa bizi sınırlayan, tam olarak kendimizi bulmamız için uzaklaşmamız, tabiri caizse karşı çıkmamız ve aşmamız gereken bir eşiktir. Aynı anda hem ana rahmi gibi bizi sarıp sarmalayan bir koru-nak hem de hapishanemizdir. Evlerde kendimizi buluruz, yine evlerde kendimizi kaybederiz. Hem kaçtığımız hem çaresizlikle sığındığımız, yaralarımızı sardığımız yerdir... Nihayet aileden uzaklaşıp kendi varoluşumuzu hayata kabul ettirdiğimizi sandığımız yerde bizi yine ev bekler. Evlenip kendi hayatımızı kurduğumuz nokta, aslında hayatı bir kabul-leniş, dünyadaki yerimizin geçiciliğini anlama ve ona karşı yeni bir sığınak inşa etmektir. Şimdi biz de evle birlikte eski hayatın saflarına geçmişizdir sanki. Artık evden giden çocukların gidişini geciktirmek, daha sonra da onların yolunu gözlemekle geçer gider ömrümüz...

Yani varoluşuyla bütün hayatı temsil eden, kendi hikâyesi ile birlikte bizim de hikâyemize eşlik edendir ev. Duygularımızın, isyanlarımızın, geçici zaferlerimizin ve nihayet hayata karşı daha uzlaşmacı bir çizgide, yenilgimizi kabullenip küçük mutluluklara sığınışımızın birinci elden tanığıdır. Belki de başımızın üstünde bir ev olması bizi bu kadar uzlaşmacı yapar. Belki de bir eve sığınmak, bizi dış dünyanın yaralarından korur. Belki de bu yüzden hayatını yeni bir insanla birleştirmek ‘evlenmek’tir.

“Bir Ev Bir Çocuk” şiiri birçoğumuzun hayatının özeti gibidir:

*Gençten bir adamdı
Hikâyesi gayet kısa*

*Yıllar yılı tek başına yaşadı
Bir gün rastladı bir kıza*

*Düşündüler, birlikte yürüseler
Ömür geçiyor nasılsa.*

*Şimdi içine bir ev, bir de çocuk girer
Aşkları yazılsa.*

Necatigil'in kendisi de hayatının büyük bir bölümünü, Beşiktaş'ta mütevazı evinde geçirmiştir. Onunki işten eve devam eden kanaatkâr bir hayattı. Tıpkı *Evler* kitabında anlattığı küçük insanların hayatı gibi. Bir tek çalışırken, şiiire emek verirken kanaatkârlık etmez şair. Ömrünü şiiirine adamıştır. Diğer konforlar onun çok uzağındadır. Kızları babalarını anlatırken, onun odasında geçirdiği uzun çalışma saatlerinden ve evde süren sükûnetten bahsederler. Sokakta da şiiiri düşünür Necatigil. Cebine yerleştirdiği kâğıt parçalarına alır notlarını. Mekânları ise kahvehaneler ve çay bahçeleridir. O çok sevdiği emeği ile geçinen, kanaatkâr insanların mekânı yani... İşte Selim İleri'nin şair ile son karşılaşması: 'Onu son görüşüm, *Oluşum* dergisinde *Temmuz Tikleri*'nin yayımlanışının hemen ardındandı. Beşiktaş'ta, çarşıda. Elinde file, 'Eski Sokak'taki gibi, evine dönüyordu.' (*Kırık İnceleklerin Şairi Behçet Necatigil*, s.123, Everest Yay)

1962 yılında bir söyleşisinde Erdal Öz'e: 'Küçük ölümler sanılabilir yazdıklarım, ama büyük tragediyaların yanı sıra yine de önemli ve bir bütünlük taşıyan sorunlar bunlar.' (*Sevgilerde*, s. 9, 7. baskı, Can Yay) der. Yunan tragedyasında cinayetlerin hep sahne gerisinde işlendiğini, seyircinin onlardan sahnedeki anlatıcılar vasıtası ile haberdar olduğuna dikkat çekiyor Necatigil. Onun hedefi ortada büyük tragediyalar yaşanırken geride göze çarpmayanı, kimsenin dikkat etmediğini bizlere anlatmaktır. Gerçekten de günlük hayatın hayhuyundan uzaklaşıp örtüsünü azıcık aralayınca geride ne trajedilerin yattığını görebiliriz. Şair bizim için o örtüyü aralıyor işte. *Evler* kitabında küçük dünyalara hapsolunan büyük hayallerimizi, küçük hesaplar, kırgınlıklar ve geçim derdi ile ıskalayıp ertelediğimiz hayatlarımızı anlatıyor.

Ev bize bir sığınakken sokak değişik çağrışımları ile baştan çıkaran imkânlar vaat eder. Sokaktan dönünce ev bize dar gelmeye başlar. Ama sonunda gerçekler ağır basar, yenilgimizi küçük mutluluklarla süsleme yoluna gideriz...

“Sokaktan Gelmek” şiirinden:

*Odalara kapanıp oturdunuz
İçinize evin serin sessizliği doldu
Koruyucu duvarlara borçlusunuz
Çevrenizde dalgalanan dostluğu*

*Bir sokağa çıkmayın bozulur bunca büyü
Yavan gelir ev size,
Hayatınız kuytu ve küflü,
Sokaklarsa aydınlık, taze.*

Necatigil daha *Çevre* (1951) kitabında başlamıştı evlerle hesaplaşmaya ve insanın mahkûmiyetini anlatmaya.

“Evler” şiirinden:

*Bazıları özlediler daha yüksek hayatı,
Çırpındılar daha üste çıkmaya,
Evler bırakmadılar.*

Burada ev, bütün bir mahkûm olduğumuz çevre, belki de sistemdir artık.

Necatigil’in ‘Hani bir sevgilin vardı’ diye başlayan meşhur “Gizli Seveda” şiiri de *Evler* kitabındadır. Ve son dörtlüğün ilk mısraları:

*Mesutmuş, kocasını seviyormuş,
Kendilerininmiş evleri...*

Burada ev bir statü sembolü müdür yoksa kırık dökük hayatımızda bir kaçış, küçük de olsa bir teselli mi, bilinmez...

Evler, edebiyatımızda bir mekân üzerinden, dönemini, hayatın ve toplumun kıyısına itilmiş insanların dünyasını, geçip giden ömrümüzü ve belki de insanın dünyadaki kırık dökük serüvenlerini anlatan ender kitaplardandır. Tek başına hikâyelere, filmlere konu olacak kadar zengin bir malzeme sunar. İyi bir şiirden daha ne beklenebilir ki?